כל שכן דסבירא ליה דלא מעייל גופיה לספיקא דהיכא דנדר ויש בגזירות ספק לא הוי גזיר ולדידיה סבירא ליה דסתם גזירות להקל: **אימא סיפא.** דספק גזירות להקל: **המוליא מחבירו.** כהן דבעי לאפוקי מיניה עליו להביא ראיה שהן בכורות שלא הפילה נפל קודם לכן ואי תפס להו כהן על הבעלים להביא ראיה דלאו בכור הוא: **ואסורים בגיזה ועבודה.** אע"פ דלא היה ודאי. אלמא ספק קדשים לחומרא ואסורין בגיזה ועבודה והיכי מצינו לאוקמה כרבי אליעזר והאמר רבי אליעזר לא הקדיש את הבור דספק קדשים לקולא: **אמאי קא מדמיתם.** קדושת בכור הבאה מאליה לקדושת בור דע"י אדם קדושת בכור באה מאליה להבי מחמיר בגיזה ועבודה קדושת בור דעל ידי אדם לא הוי קדושה מספק: **הא קשיא.** דקתני סיפא דהא דספק גזירות להקל: **ספק משקה.** לכל טומאת משקין קרי ספק משום דלית להו עיקר מן התורה לפי שלא מצינו טומאה למשקין בפירוש מן התורה והאי דכתיב וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא (ויקרא יא) ההוא הכשר הוא: **ליטמא טמא.** לקבל טומאה לעצמן ודאי טמאין: **אכל לטמא אחרים טהורין.** ואי ר"א היא הא לאוקמא כרישא דספק גזירות כרבי אליעזר ומי סבירא ליה לטמא לטמא והתניא רבי אליעזר אומר אין טומאה למשקין כל עיקר תדע כו': **הניחא לשמואל.** לא קשיא דרבי אליעזר אדר' אליעזר אלא ודאי לא מיתוקמא הך ברייתא דספק גזירות להקל כר"א: ע"א **אלא אי קשיא דרבי אליעזר הא קשיא ספק משקין** (ב) **ליטמא** (ג). **טומאה משקין עצמן כו':** **הא ניחא לשמואל אכל טומאה עצמן יש בהן.** ניחא ליה נמי לרבי אליעזר דאמר כדבריו דר"מ דספק משקין ליטמא טמא והכא בספק גזירות אמאי מיקל משום דקסבר לאו מצוה היא לקבל גזירות ואיש כי יפליא דיעבד קאמר הלכך אית ליה ספק גזירות להקל: **אלא לרב דאמר דכן ממש.** דאין טומאה למשקין כל עיקר אמאי קאמר רבי אליעזר הכא ספק משקין ליטמא טמא והכא סבירא ליה ספק גזירות להקל: **אלא הא רבי יהודה.** ברייתא דספק גזירות: **והא רבי שמעון.** מתניתין דקתני סתם נדרים להתמיר: **ומצאו שנגנב או שאבד.** ואין (ג) יודע אם היה שם מאה כור או לא: **אמר רבי יהודה לא מעייל אינש נפשיה לספיקא.** כגון הכא דכשנדר לא על דעתא דהכי נדר שאם נגנב הכרי דהוי ספק אם היה שם מאה כור שיהא נזיר באותה ספיקא: הא

אליעזר לא קשיא דאיכא למימר דרבי אליעזר מחמיר בספק אפילו בדרבנן אבל כיון דאמרת דספק גזירות להקל רבי אליעזר היא והוי קדושה הבאה בידי אדם היכי עדיפא טומאה דרבנן אע"פ שהיא באה מאליה מגזירות דאורייתא אע"פ שהיא באה בידי אדם. וכי תימא הא הדיא דבקדושה הבאה בידי אדם אע"פ שהיא מדאורייתא מיקל ר"א בספיקיה דקתני לא הקדיש את הכור וכיון שכן אפילו כי לא מוקמינן הא דספק גזירות להקל כר"א קשיא דר"א אדרבי אליעזר איכא למימר דהוה מצינן לדמויי דהיינו טעמא דרבי אליעזר דאמר לא הקדיש את הכור משום דכור שמו עליו ולא קרו ליה אינשי חיה ולא בהמה זה נ"ל: **והלך ומצאו שנגנב או שאבד רבי יהודה מטיר.** משום דלא מסיק אדעתי' דלהוי נזיר עד שיתברר לו שיהא באותו כרי מאה כור: **טעמא דאין מכירין הא מכירין אסורין.** האי דמקשה מדיוקא דסיפא ולא פריך מגופא דרישא דקתני סתם תרומה ביהודה אסורה אלמא ספיקא לחומרא משום דאיכא לדמויי דרישא היינו טעמא משום דאנשי יהודה מתוך שהיו יותר רגילין בתרומת הלשכה לתרומת הגורן לא קרו לה תרומה סתם הלכך כי נדרי בתרומה ודאי בתרומת הלשכה נדרי אבל דיוקא דסיפא קשיא דמדהיכא טעמא בהתירא דגליל לפי שאין מכירין משמע הא מכירין זו וזו אסורין דספיקא לחומרא: **ואילו על ספקו לא מצי מגלח.** לפי שצריך לגלח על הנאת קרבנותיו ולא מצי לאתויינהו דלמא לא הוי גזיר ומייתי חולין בעזרה. וכי תימא נהי דהתנאת לא מצי לאתויי בתנאי שאין מטתא בתה נדבה ליתי עולה ושלמים וליתני אם גזיר אני הרי אלו לחובתי ואם לאו יהא נדבה דהא קיימא לן [גזיר מה.] דאם גלח על אחד משלשתן יצא י"ל הני מילי בדיעבד אבל לכתחלה אינו מגלח אלא מ"כ הקריב חטאת ועולה ושלמים הלכך לית ליה תקנתא לגזירות הנאה

כל שכן גופיה לא מעייל לספיקא. הלכך מתניתין דסתם גזירות להקל רבי אליעזר: **אחד בכור אדם ואחד בכור בהמה.** כגון שילדה זכר ונקבה ואין ידוע אי זה הוציא ראשון ראשון: **ופני עלה אסורין בגיזה ובעבודה.** סיפא דמתניתין גופה דספק גזירות להקל היא. והכי פריך בשלמא אי לא מוקמינן לה כר"א לא קשיא דרישא דספק גזירות להקל משום דגופו לא מעייל אינש לספיקא וסיפא דספק בכורות כיון דממונא הוא אמרינן דמעייל אינש ממונא לספיקא אלא לדידך דלא שני לך בין גופו לממונו קשיא: **אמאי קדמיתם קדושה הבאה מאליה לקדושה הבאה בידי אדם.** משום דבקדושה הבאה בידי אדם הוא דאיכא למימר דהאי גברא לא גמר לעיולי נפשיה וממוניה לספיקא אבל בקדושה הבאה בידי שמים ליכא למימר הכי דאטו בידיה הוא: **ספק משקין.** כגון שהושיט טומאת ידו לבין המשקין ואין ידוע אם נגע בהן: **ליטמא טמא.** לטומאת עצמן אזלינן לחומרא אבל לא לטמא אחרים. איכא נוסחי דגרסי הכא דברי ר"מ וכן היה ר"א אומר כדבריו ותוספתא היא במסכת טהרות (ג) ואיכא מאן דלא גרים ליה דלמה ליה לאותוני (ד) מתניתא והא (ה) סיפא דמתניתין דספק גזירות להקל היא דקתני (ו) ספק משקין ליטמא טמא לטומאת אחרים טהור ואפשר דגרסינן ליה ועדיפא ליה לאקשויי ממתניתא משום דמפרשא בהדיא דר"א ס"ל דספק משקין ליטמא טמא: **אין טומאה למשקין כל עיקר.** מדאורייתא: **על איל קמלא.** חגב ששמו איל: **דכן.** טהור וכשר לאכילה: **ועל משקה כי מטבחיא דכן.** דכיון דטומאת משקין מדרבנן במשקה כי מטבחיא לא גזרו שלא להרבות טומאה בעזרה. וכיון דטומאת משקין מדרבנן היכי מחמרינן בספקייהו: **הא ניחא לשמואל דאמר דכן מלטמא אחרים אבל טומאה עצמן יש בהן.** ניחא דמשום דטומאת עצמן מדאורייתא אזלינן בספקייהו לחומרא: **אלא למאן דאמר דכן ממש.** דאפילו טומאת עצמן מדרבנן: **מאי איכא למימר.** הוה לן למיזל בספקייהו לקולא. וכי תימא אם כן אפילו לא מוקמינן הא דספק גזירות להקל כר"א היכי ניחא הא אכתי קשיא דרבי אליעזר אדרבי אליעזר דהא אמר בהדיא דטומאת משקין מדרבנן כדקתני אין טומאה למשקין כל עיקר ואפילו הכי אזיל בספקייהו לחומרא כדקתני וכן היה רבי אליעזר אומר כדבריו עלה דהכיא דספק משקין ליטמא טמא יש לומר דהכי פריך בשלמא אי הך דספק גזירות להקל לא מיתוקמא כרבי אליעזר לא קשיא דאיכא למימר דרבי אליעזר מחמיר בספק אפילו בדרבנן אבל כיון דאמרת דספק גזירות להקל רבי אליעזר היא והוי קדושה הבאה בידי אדם היכי עדיפא טומאה דרבנן אע"פ שהיא באה מאליה מגזירות דאורייתא אע"פ שהיא באה בידי אדם. וכי תימא הא חזינן בהדיא דבקדושה הבאה בידי אדם אע"פ שהיא מדאורייתא מיקל ר"א בספיקיה דקתני לא הקדיש את הכור וכיון שכן אפילו כי לא מוקמינן הא דספק גזירות להקל כר"א קשיא דר"א אדרבי אליעזר איכא למימר דהוה מצינן לדמויי דהיינו טעמא דרבי אליעזר דאמר לא הקדיש את הכור משום דכור שמו עליו ולא קרו ליה אינשי חיה ולא בהמה זה נ"ל: **והלך ומצאו שנגנב או שאבד רבי יהודה מטיר.** משום דלא מסיק אדעתי' דלהוי נזיר עד שיתברר לו שיהא באותו כרי מאה כור: **טעמא דאין מכירין הא מכירין אסורין.** האי דמקשה מדיוקא דסיפא ולא פריך מגופא דרישא דקתני סתם תרומה ביהודה אסורה אלמא ספיקא לחומרא משום דאיכא לדמויי דרישא היינו טעמא משום דאנשי יהודה מתוך שהיו יותר רגילין בתרומת הלשכה לתרומת הגורן לא קרו לה תרומה סתם הלכך כי נדרי בתרומה ודאי בתרומת הלשכה נדרי אבל דיוקא דסיפא קשיא דמדהיכא טעמא בהתירא דגליל לפי שאין מכירין משמע הא מכירין זו וזו אסורין דספיקא לחומרא: **ואילו על ספקו לא מצי מגלח.** לפי שצריך לגלח על הנאת קרבנותיו ולא מצי לאתויינהו דלמא לא הוי גזיר ומייתי חולין בעזרה. וכי תימא נהי דהתנאת לא מצי לאתויי בתנאי שאין מטתא בתה נדבה ליתי עולה ושלמים וליתני אם גזיר אני הרי אלו לחובתי ואם לאו יהא נדבה דהא קיימא לן [גזיר מה.] דאם גלח על אחד משלשתן יצא י"ל הני מילי בדיעבד אבל לכתחלה אינו מגלח אלא מ"כ הקריב חטאת ועולה ושלמים הלכך לית ליה תקנתא לגזירות הנאה

מוסף רש"י

ספק בכורות. כגון בהמה שילדה ואין ידוע אם בכרה כבר אם לא (ב"מ ו:). אחד בכורי אדם. כגון שהפילה אמו לפניו ספק דבר הפועל בבכורה ספק רוח הפילה והבא אחריו בכור (שם). בין טמאה. כגון פטר חמור (שם). המוציא מחברו עליו הראיה. קס"ד אם בית ישראל הן הוי כהן מוציא מחבירו עליו הראיה, ואם תקפה כהן ואמרת ישראל והבל לוות הוי ישראל מוציא מחבירו (שם). ואסורים בגיזה ועבודה. מספק שמא קדשים הם (שם). קדושה הבאה מאליה. שאם בכור הוא מלוי קדום (שם). שבולד ספק נמשקה בתחילה טומאתו, כגון טמא שפטר רגלו במשקין טהורין, ספק נגע ספק לא נגע, זהו ספק משקה ליטמא, שנולד לו ספק טומאה, טמא מן הספק, דקסבר טומאת משקין להיות עצמן טמאין דאורייתא היא, דכתיב וכל משקה אשר ישתה וגו', הלכך הוא ליה ספיקא דאורייתא ולחומרא, לטמא אחרים. ספק משקה לטמא אחרים, כגון היה מקל בידו ונגעה משקין טמאין וחזקה לבין הבכורות טהורין, ספק נגעה ספק לא נגעה, זהו ספק משקה לטמא אחרים, כך היא שנויה במסכת טהרות, טהור. אותן הבכורות טהורות הן, דקסבר משקין לטמא אחרים מדרבנן הוא ולא מדאורייתא, ולא דורש יטמא דכתיב גבי משקין בלשון יִטְמָא, הלכך הויא ליה ספיקא דרבנן ולקולא (פסחים סז.). ר"א אומר אין טומאה למשקין כל עיקר. ואפילו לטומאת עצמן, והאי כל משקה אשר ישתה מוקי לה לענין הכשר (שם). תדע. דאין להם טומאה מן התורה כל עיקר ואפילו לטומאת עצמן, שהרי העיד בר' עקיבא על איל קמצא. מין חגב שמו איל קמצא, דכן. שהוא טהור וכשר לאכילה, ועל משקין בית המטבחיא. של בית המטבחים שבעזרה, כגון הדם והמים שהם דכן. שאין מקבלין טומאה, אלמא טומאת משקין דרבנן ונהגי לא גזרו משום הספד קדשים, דאי דאורייתא היכי מצו רבנן לבטוליהו (שם). הניחא. הא דאמרת לר"א יש להן טומאה, לשמואל. דאמר האי דכן דיוסף בן יועזר דכן מלטמא אחרים קאמר אבל טומאת עצמן יש בהן, מצית לתרוצי דהאי אין טומאת משקין דקאמר ר"א לטמא אחרים קאמר, דהא מעדותו דיוסף בן יועזר מבית ראיה דאיכא לדבריו, ויוסף בן יועזר לטמא אחרים קאמר (שם). אלא לרב דאמר דכן ממש. קאמר יוסף בן יועזר, ואפילו מטומאת עצמן, על כרחן ר"א נמי מטומאת עצמן קאמר (שם).

עין משפט נר מצוה

מב א מיי' פי"ח מהל' כלים הלכה יט [כ] ופי"ב שם הלכה יט [כ] ופ"ד מהלכות בכורות הלכה ז [ופ"ה הל' ב] סמג עשין ריח ומימן קמא וסי' קמד טוש"ע י"ד סי' שם סעיף יג [כ כה] וסימן שטו סעיף ג [וסי' שנח סעי' ג] וסי' שיח וסי' שכא סעיף י [יג טו]:

מג ב מיי' פי"ח מהלכות מעילה הלכה ח סמג שם טוש"ע שם סי' שטו סעיף ג:

מד ג מיי' פי"ד מהלכות אבות הטומאה הלכי ז:

מה ד מיי' פי"ב מהל' מזירות הלכה ט:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ע"א אלא וכו' ליטמא טמא טומאת:
(ב) ד"ה ומצאו וכו' ואין ידוע אם היה:

תוספות

ור"ש אוסר. דמעייל נפשיה לספיק' וא"ת היכי מייתי קרבנו והלא חולין בעזרה היא דשמא אין בכרי מאה כור ואין הנדר חל וי"ל שנודר על תנאי אם יש בו מאה כור הריני נזיר ואם לאו הריני נזיר נדבה אלמא לר"ש מעייל נפשיה לספיקא ומתניתין דסתם נדרים להתמיר מיתוקמא כר"ש וא"ת והלא לרבי שמעון לא הוי נזיר ודאי אלא הוי נזיר מספק ולריך להתנות (לרבנן) אם יש בו מאה כור אבל במתני' קתני אסור ודאי קאמר ג"כ למלקות דומיא דקתני גבי של שמים נדר אסור דהתם אסור ודאי קאמר וי"ל דבמתני' איכא נדר ודאי אלא שהוא נדר בלשון דמשמע איסור ואיתר אבל הכא הנדר אינו נדר ודאי דשמא אין בכרי מאה כור (וא"ת) א"כ מה מדמה הא דרבי שמעון לנדר דמתני' דבמתניתין הנדר ודאי והכא הנדר ספק וי"ל דה"ק ורבי שמעון אוסר אלמא אפילו נדר ספק מספק ניחל לחומרא כ"ש במתניתין שהנדר הוי ודאי נדר שחופסין חומר במשמעות: **מעמא דאין מביאין הא מביאין אסור.** פירש [מרש"ל] דמילתא הוי מצי למיפרך דקתני בהדיא סתם תרומה ביהודה אסורה בלא שום דיוק וי"ל דסתם תרומה ביהודה הוי כמו ודאי כיון שהם ממוכים כ"כ לירושלים פשיטא דדעתו לאסור אבל בגליל אפילו במקום שהן מכירין מ"מ רחוקים שהי' כמו ספק ואפ"ה אסורים:

מו ב מיי' פי"ח מהל' כלים הלכה יט [כ] ופי"ב שם הלכה יט [כ] ופ"ד מהלכות בכורות הלכה ז [ופ"ה הל' ב] סמג עשין ריח ומימן קמא וסי' קמד טוש"ע י"ד סי' שם סעיף יג [כ כה] וסימן שטו סעיף ג [וסי' שנח סעי' ג] וסי' שיח וסי' שכא סעיף י [יג טו]:

מז ב מיי' פי"ח מהלכות מעילה הלכה ח סמג שם טוש"ע שם סי' שטו סעיף ג:

מח ג מיי' פי"ד מהלכות אבות הטומאה הלכי ז:

מט ד מיי' פי"ב מהל' מזירות הלכה ט:

הכאה על הספק: **אמר הריני נזיר עולם מאי.** דהא ברייתא דאם יש בכרי הזה מאה כור סתמא תניא ויש במשמע אפילו נזיר עולם ואפ"ה שרי רבי יהודה אע"פ שאין ספקו חמור דהא ודאי נמי לא מצי מגלח: **הריני נזיר שמשון מאי.** דאפי' ודאי לא מצי מגלח בתער: **א"ל לא תניא.** דקתמא לא משמע נזיר שמשון: **והתניא נזיר שמשון.** דאיכא ברייתא דתנא בהדיא דר' יהודה מתיר באומר הריני נזיר שמשון אם יש בכרי הזה מאה כור והכך ומאלו שנגנב: **אי תניא תניא.** ולא יתענה לפרוקה דלא תקשי אהתיא דאין אנשי גליל מכירין תרומת הלשכה דמשמע הא מכירין אסורין. א"נ אי תניא תניא ותרי תנאי אליבא דרבי יהודה: **אין אחד מהם נזיר.** בגמ' נזיר (דף נב:) תנן לה בשנים שהיו מהלכין בדרך ורלו אחד מן הנגדן אמר אחד מהן הריני נזיר שזה אינם פלוני אמר חברו הריני נזיר שאינו ר"ט אומר אין אחד מהם נזיר ויהיב רבי יהודה משמיה טעמא למילתיה לפי שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה כלומר שאין נזירות חל עד שיפרש אותה בלא שום תנאי כדכתיב[1] כי יפליא דמשמע שיפרש ולא שיקבל אותה על הספק הלכך בריייתא דהאומר הריני נזיר שמשון אם יש בכרי הזה מאה כור דלא הוי נזיר כותיה: **אלא להודיעך כחו דר"ש דאע"ג דנגנב וכו'.** וכי תימא ליתני דכי איתא בעיניה להודיעך כחו דרבי יהודה דכחא דהיתרא עדיף ליתא דכיון דטעמא משום דלא נתנה נזירות אלא להפלאה ליכא כחא דהיתרא טפי כי איתא בעיניה משנגנב או שאבד אבל בנגנב אשמעינן רבותא דר"ש דלא חיים לנזירות דהפלאה ועוד דמעייל נפשיה לספיקא: **הא מכירין אסורין אלמא ספיקא לחומרא וכו'.** הא דפריך מדיוקא דרישא אדיוקא דסיפא ולא פריך מרישא לסיפא דרישא קתני סתם תרומה ביהודה אסורה אלמא ספיקא לחומרא וסיפא קתני סתם חרמים ביהודה מותרין אלמא ספיקא לקולא משום דה"ל לדחויי דלמא לעולם ספיקא לקולא ורישא היינו טעמא משום דביהודה מפני שהיו רגילין הרבה בתרומת הלשכה לא היו קורין לתרומת הגורן תרומה סתם. אי נמי לאידך גיסא דלעולם ספיקא לחומרא וסיפא דקתני סתם חרמים ביהודה מותרין היינו טעמא דמתוך שהיו כהנים הרבה מצויין ביניהן ורוב חרמיהן היו לכהנים לא הוו קרי לחרם גבוה חרם סתם אבל דיוקא דרישא אדיוקא דסיפא קשיא: **אמר אביי סיפא רבי אלעזר ברבי לדוק היא.** דמתני' תרי תנאי היא רישא רבי יהודה דס"ל ספיקא לחומרא ולדידיה אין ה"ג דסתם חרמים ביהודה

גזירות אלא להפלאה. דבעינן בשעת שנדר שיהא יודע אי הוי נזיר: **אי הכי.** דמשום הכי מתיר דלא ניתנה אלא להפלאה: **מאי איריא נגנב.** אפילו איתיה בעיניה נמי כיון דבשעת הנדר לא הוה בריר ליה דלא הוה ידע אי היה ביה מאה כור אע"ג דהוה אפשר למודדן: **אלא להכי תניא נגנב או אבד להודיעך כחו דר' שמעון.** דאמר אע"ג דנגנב דלא אפשר למודדן קאמר ר' שמעון: **הא מכירין אסורים.** אע"ג דמספקא לן אי מתרומת הלשכה קאמר אי מתרומת הגורן: **אלמא ספיקא לחומרא.** דמרישא [נמי] איכא למיפרך דקתני ר' יהודה אומר סתם תרומה ביהודה אסורה אלמא ספיקא לחומרא אלא קמ"ל דבין רישא ובין סיפא קשיא לאידך רישא וסיפא להכי פריך דסיפא לסיפא[1]: **ר' אלעזר ברבי לדוק אומר סתם חרמים בגליל אסורים לפי שאין מכירין אלא חרמי שמים.** הא אם היו מכירין חרמי כהנים נמי סתמן מותר דספיקא לקולא ורישא ר' יהודה וסיפא ר' אלעזר:

מתני'

הא מכירין אסורין. ואע"ג דנשתם נדר וספק אי בתרומת הלשכה אי בתרומת הגורן דמעייל אינש נפשיה לספיקא דאמרינן על דעת תרומת הלשכה נדר: **גבי כרי.** להכי מתיר ר' יהודה: **קסבר לא מעייל אינש וכו'.** וכיון דספיקו חמור מודאי ודאי לא מעייל נפשיה נאותה ספיקא לחומרא אלא על דעת כן ודאי נדר שאם הכרי בעין דמשכח ליה אם יש שם מאה כור ליהוי נזיר כדייה אבל לא משכח ליה בעין דליהוי נזיר מספיקא לחומרא לא דגבי נזיר מספיקא הוי חומרא יותר מודאי: **דאילו [גבי] נזיר ודאי.** איכא הא קולא לבסוף נזירותו מגלח ומביא קרבנו ואוכל ואילו ספק נזירות דנגנב הכרי לא מצי מגלח לפי שאינו מגלח אלא על קרבן והא לא מצי לאיתויי קרבן דדלמא לא נזיר הוא וקא מייתי חולין לעזרה הלכך לא מעייל נפשיה בהאי ספיקא. אבל גבי תרומה אמרינן מעייל נפשיה לספיקא דאפי' אמרינן תרומת הלשכה מספיקא לא הוי טפי חמורה [ספק יותר] מודאי (יותר) אם אמר בפירוש הרי עלי כתרומת הלשכה: **אמר האי הריני נזיר עולם.** אם יש בכרי הזה ק' כור דהכא ליכא למימר ספיקו חמור מודאי דאפילו בודאי דמדד הכרי ויש בו ק' כור לא יתגלח לעולם מאי איכא למימר אמאי לא מעייל נפשיה לספיקא: [**נזיר עולם נמי**]. אפילו היכא דאמר הריני נזיר עולם הוי נמי ספיקו חמור מודאי דאילו נזיר עולם ודאי הכניס עליו שערו מיקל בתער ומביא ג' בהמות חטאת ועולה ושלמים כדין נזיר ואילו ספק נזיר עולם לא מצי לאיתויי קרבן דשמא לאו נזיר הוא: **אמר הריני נזיר שמשון.** דלא מגלח לעולם כלל מאי איכא למימר אמאי קאמר רבי יהודה מותר הא ליכא למימר דספיקו חמור מודאי: **אמר ליה לא תניא.** לא אשכחן שום ברייתא דקתני הריני נזיר שמשון (ב) דליתיה כלל וכי אמר הריני נזיר שמשון דליחול עליה נזירות כלל משום דשמשון לא יצא נזירות מפיו דהא הוה מטמא למתים כי הוה קטיל להו הלכך לספיקא לא עייל נפשיה: **והתניא נזיר שמשון.** (ג) שאומר הריני נזיר שמשון הרי הוא נזיר שמשון ואינו מיקל בתער ומטמא למתים כשמשון: **אי תניא תניא.** אי משכחת ברייתא תניא דאיכא לתרוצי הכי משום הכי מתיר ר' יהודה דלא מעייל אינש נפשיה לספיקא וליכא למימרא דרבי יהודה: **רב אשי אמר הכיא.** ברייתא דכרי דמתיר רבי יהודה בספק נזירות ר' יהודה משום ר' טרפון היא: **אין אחד מהם נזיר.** שנים שהיו עומדים ואמר אחד הריני נזיר אם זה אינו פלוני שבא כנגדנו ואידך אמר הריני נזיר אם אינו הוא: **אין אחד מהם נזיר.** הואיל ובשעת הנדר לא היה ברור לאחד מהן: **שלא ניתנה** כן ודאי נדר שאם הכרי בעין דמשכח ליה אם יש שם מאה כור דליהוי נזיר כדייה אבל לא משכח ליה בעין דליהוי נזיר מספיקא לחומרא לא דגבי נזיר מספיקא הוי חומרא יותר מודאי: **דאילו [גבי] נזיר ודאי.** איכא הא קולא לבסוף נזירותו מגלח ומביא קרבנו ואוכל ואילו ספק נזירות דנגנב הכרי לא מצי מגלח לפי שאינו מגלח אלא על קרבן והא לא מצי לאיתויי קרבן דדלמא לא נזיר הוא וקא מייתי חולין לעזרה הלכך לא מעייל נפשיה בהאי ספיקא. אבל גבי תרומה אמרינן מעייל נפשיה לספיקא דאפי' אמרינן תרומת הלשכה מספיקא לא הוי טפי חמורה [ספק יותר] מודאי (יותר) אם אמר בפירוש הרי עלי כתרומת הלשכה: **אמר האי הריני נזיר עולם.** אם יש בכרי הזה ק' כור דהכא ליכא למימר ספיקו חמור מודאי דאפילו בודאי דמדד הכרי ויש בו ק' כור לא יתגלח לעולם מאי איכא למימר אמאי לא מעייל נפשיה לספיקא: [**נזיר עולם נמי**]. אפילו היכא דאמר הריני נזיר עולם הוי נמי ספיקו חמור מודאי דאילו נזיר עולם ודאי הכניס עליו שערו מיקל בתער ומביא ג' בהמות חטאת ועולה ושלמים כדין נזיר ואילו ספק נזיר עולם לא מצי לאיתויי קרבן דשמא לאו נזיר הוא: **אמר הריני נזיר שמשון.** דלא מגלח לעולם כלל מאי איכא למימר אמאי קאמר רבי יהודה מותר הא ליכא למימר דספיקו חמור מודאי: **אמר ליה לא תניא.** לא אשכחן שום ברייתא דקתני הריני נזיר שמשון (ב) דליתיה כלל וכי אמר הריני נזיר שמשון דליחול עליה נזירות כלל משום דשמשון לא יצא נזירות מפיו דהא הוה מטמא למתים כי הוה קטיל להו הלכך לספיקא לא עייל נפשיה: **והתניא נזיר שמשון.** (ג) שאומר הריני נזיר שמשון הרי הוא נזיר שמשון ואינו מיקל בתער ומטמא למתים כשמשון: **אי תניא תניא.** אי משכחת ברייתא תניא דאיכא לתרוצי הכי משום הכי מתיר ר' יהודה דלא מעייל אינש נפשיה לספיקא וליכא למימרא דרבי יהודה: **רב אשי אמר הכיא.** ברייתא דכרי דמתיר רבי יהודה בספק נזירות ר' יהודה משום ר' טרפון היא: **אין אחד מהם נזיר.** שנים שהיו עומדים ואמר אחד הריני נזיר אם זה אינו פלוני שבא כנגדנו ואידך אמר הריני נזיר אם אינו הוא: **אין אחד מהם נזיר.** הואיל ובשעת הנדר לא היה ברור לאחד מהן: **שלא ניתנה** נזירות **אלא להפלאה.** דכתיב אים כי יפליא שיהיה ברור לו בשעת קבלת נזירות בלא שום ספק: **הא מכירין אסורין.** ה"ג הוה מלי למפרך מרישא אלא ניחא ליה לדקדק מכולה מתני': **איבא ר"א בר' צדוק היא.** דאיהו סבר ספיקא לקולא הוה ומלי לאוקמיה מתני' דספק נזירות לחקל נמי כותיה: ר"י **אומר סתם תרומה ביהודה אסורה.** לפי שמכירין את שמיהן אבל בגליל אין מכירין תרומת הלשכה אבל מכירין הם חרמי כהנים ואפ"ה חרמים שלהם אסורים ור"א ברבי צדוק סבר דאין מכירין דאי היו מכירין ה"א ספיקו לחקל כמו ביהודה דמותרין לפי שמכירין שמיהן.

עין משפט נר מצוה

מו א מיי' פ"ג מהל' נזירות הלכה יב:

הגהות הב"ח

(א) גב' ונאכל ועל ספיקו וכו' הריני נזיר עולם. נ"ב עיין פ"ק דנזיר דף ד ע"ל: (ב) רש"י ד"ה אמר ליה וכו' דקתני הריני נזיר שמשון דליתני בה כי אמר הריני: (ג) ד"ה והתניא נזיר שמשון דמי שאומר:

תוספות

על ספיקו לא מצי מגלח. וא"ת אמאי לא מצי מגלח יביא עולות ושלמים ויתנם בגדבה ויגלח עליהם ולפי משום חטאת דנזיר דליכא בגדבה מ"מ מצי לגלח על העולה ועל השלמים בלא חטאת כדאמר בנזיר אם גילח באחד משלשתן יצא וי"ל מ"מ לא מצי מגלח בהלכתן על גבי ג' בהמות חטאת עולה שלמים דאין חטאת באה בגדבה והלכך אין יכול להביא על חטאי וכ"ש פירש דלא מצי לגלח משום דעבד הקפה וכמאן דאמר דהקפת כל הראש שמה הקפה דמספק אינו יכול לחתוך לאו דהקפה הלכך הוי ספיקו חמור מודאי הלכך לא מתיתי נפשיה בספיקא אבל בתמיתין בגדרים אין ספיקו חמור מודאי: א"ל לא תניא. בשום מקום איתיר רבי יהודה בהריני נזיר שמשון אם יש בכרי מאה כור: רב אשי אמר הכיא. דספק נזירות בכרי דשרי ר' יהודה לאו טעמא משום דאין אדם מכניס עצמו לדבר שספיקו חמור מודאי אלא רבי יהודה משום רבי טרפון היא דבעי הפלאה וטעמא משום דמספיקא לא משתעבד נפשיה וא"נ דהא בפרק בית שמאי דנזיר (דף לד.) מוכח בהדיא דרבי יהודה בכרי פליג אהתיא דר' יהודה משום רבי טרפון לכ"ע הכ"ק הכיא דנזיר שמשון דפליג רבי יהודה לאו רבי יהודה אלינא דנפשיה היא דודאי מודה רבי יהודה בבי נזיר שמשון כיון דאין ספיקו חמור מודאי אלא ר"י משום רבי טרפון היא דבעי הפלאה ופריך מאי איריא נגנבו ואם תאמר התינח לפי' ראשון דקאי הכיא בכרי יהודה משום רבי טרפון להכיא דלעולא דבסתם נזיר אלא לפירוש שני דהא דר' יהודה משום ר' טרפון לא קאי אלא אהתיא דנזיר שמשון מאי פריך מאי איריא נגנב והא בנמלא דנזיר שמשון לא קתני נגנב וי"ל דס"ל דבריית בנמלא דשמשון קתני נגנב להודיעך כחו דר"ש וכו' וא"ת התינח לפי קמא דהכא אבריית דלעולא קאי דקתני בה נזיר בכרי אבריית דקתני נזיר שמשון קאי א"כ היכי מיירי בה ר"ש והא אמר ר"ש פ"ק דנזיר (דף ד.) האומר נזיר שמשון לא אמר כלום וי"ל דבריית דקתני נזיר שמשון לבדו אלא שנה בה נזיר שמשון ושמה נזיר והשתא שונה בה נזיר סתם להודיעך כחו דרבי שמעון דמעייל נפשיה אע"ג דספיקא חמור מודאי ותנא נמי נזיר שמשון להודיעך כחו דרבי יהודה דשרי אע"ג דאין ספיקו חמור מודאי ומעעם הפלאה כר' טרפון כדקאמר רב אשי:

מסורת הש"ס

(א) [מיר ד.], (ב) [שבת קטו: וש"נ], (ג) [לקמן כא.] עירובין פב. נזיר לד. פב. סנהדרין כה. תענית י. [תוספתא נזיר פ"ג], (ד) [לקמן פא.], (ה) [תוספתא שם פ"ו], (ו) בס"ל: מפיקא דסיפא, (ז) [כמדבר ו].

מוסף רש"י

אין אחד מהם נזיר. שנים יושבין ואחד עובר, זה אומר פלוני העובר נזיר הוא, וזה אומר אינו נזיר, ואמר אחד הריני נזיר אם כמותו הוא שהוא נזיר, ואמרו אומר הריני נזיר אם כמותו הוא שאינו נזיר, ושניהם מתכוונים למירות, ונמצא כאחד מהם, ואמר ר' טרפון אין אחד מהן נזיר, שעל הספק אומר דבריו תמילה ואין זה הפלאה, כי יפליא אים יפרש משמע (סנהדרין כה. וכעי"ז ערובין פב. ותגיגה כ.). לפי שלא ניתנה נזירות. להיות נזיר בתנייה ובספק, אלא להפלאה. בהפלאה ודאית מפורשת (תגיגה י.) שיהא נדרו מפורש על הודאי, ולא בתורת ספק אי נזיר אותו הכא כנגנבו (עירובין שם).

פירוש הרא"ש

הא מכירין אסורין. מרישא נמי הוה מלי למיפרך אלא דבעי למיפרך מכולה מתני': אלא אמר רבא היינו טעמא דר' יהודה. וכולה מתני' כרבי יהודה בגדרים דאין ספיקן חמור מודאי מעייל נפשיה לספיקא בנזיר דספיקו חמור מודאי לא מעייל נפשיה לספיקא הלכך מתני' דגדרים דבכרי הכל ומתניתין דנזירות כר' יהודה: על ספקו לא מצי מגלח. דלא מצי לאיתויי קרבן מספק דלמא מעייל חולין לעזרה: אמר הריני נזיר עולם מאי. דהשתא אין ספקו חמור מודאי דאינו מגלח לעולם: הכביד שערו מיקל בתער. כשסעדו מכניס עליו: מביא ג' בהמות. חטאת עולה ושלמים ומגלח אבל נזירות ואינו ספק ואסור ביין ובטומאת מת: נזיר שמשון. דאינו מיקל מאי איכא למימר: אע"ל לא תניא. דר' יהודה הוה מיקל דיה כיון דאין ספקו חמור מדאי: תניא נזיר שמשון. רב אחא בר אחבה היה שונה הריני נזיר שמשון אם יש בכרי וכו' ור' יהודה מתיר: אי תניא תניא. ולהכוה תנא ליה הך סברא דאמרינן אליבא דר' יהודה ולדידיה מרי תנאי

מתני' נדר בחרם. דאמר חפץ זה חרם עלי ושוב אמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים על מס הרשם שגדין בו את הדגים ולא בחרם ממש: **אלא בקרבנות מלכים.** דורונות שמקריבין לפני מלכים: **וכן אם אמר הריני עצמי קרבן.** דמשמע שהקדיש את עצמו ושוב אמר לא נדרתי אלא בעצם שהנחתי לי ואמר לא נדרתי אלא באשתי הראשונה שגירשתי על כולן אין נשאלין להם ואם נשאלו עונשין אותן ומחמירין עליהן דברי ר' מאיר וחכ"א פותחין להן פתח ממקום אחר ומלמדין אותן כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים: **גמ'** הא גופא קשיא אמרת אין נשאלין להן והדר תני אם נשאלו עונשין אותן ומחמירין עליהן אמר רב יהודה הכי קתני וכולן אין צריכין שאלה בבד"א בתלמיד חכם אבל בעם הארץ שבא לישאל עונשין אותו ומחמירין עליו בשלמא מחמירין דלא פתחינן ליה בחרטה אלא עונשין דמי כדתניא מי שנזר ועבר על נזירותו אין נזקקין לו עד שינהוג בו איסור כימים שנהג בהן היתר דברי רבי יהודה אמר רבי יוסי בבד"א בנזירות מועטת אבל בנזירות מרובה דיו ל' יום אמר רב יוסף הואיל ואמרי רבנן אין נזקקין לו בי דינא דמזדקקי לא עביד שפיר רב אחא בר יעקב אומר המשמתינן ליה: וחכ"א פותחין לו פתח כו': תנא לעולם אל תהי רגיל בנדרים שסופך למועל בשבועות ואל תהי רגיל אצל עם הארץ שסופך להאכילך טבלים אל תהי רגיל אצל כהן עם הארץ שסופך להאכילך תרומה ואל תרבה שיחה עם האשה שסופך לבא לידי ניאוף רבי אחא ברבי יאשיה אומר כל הצופה בנשים סופו בא לידי עבירה וכל המסתכל בעקבה של אשה הויין לו בנים שאינן מהוגנין אמר רב יוסף ובאשתו נדה אמר רבי שמעון בן לקיש עקבה דקתני במקום הטנופת שהוא מכוון כנגד העקב תניא בעבור תהיה יראתו על פניכם זו בושה לבלתי תחטאו מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא מיכן אמרו סימן יפה באדם שהוא ביישן אחרים אומרים כל אדם המתבייש לא במהרה הוא חוטא ומי שאין לו בושת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני אמר רבי יוחנן בן דהבאי ד' דברים סחו לי מלאכי השרת חיגרין מפני מה הויין מפני שהופכים את שולחנם אילמים מפני מה הויין מפני שמנשקים על אותו מקום חרשים מפני מה הויין מפני שמספרים בשעת תשמיש סומין מפני מה הויין מפני שמסתכלים באותו מקום ורמינהו שאלו את אימא שלום מפני מה בניך מפירות שבעולם יפור כחו מעליו ולא יוכל להתעסק במלאכת שמים לכך נזקק לו מיד אך החמיר עליו כיון שעבר על נדרו שלא להתירו בחרטה אלא בפתח: **אל תהי רגיל בנדרים שסופך למעול בשבועות.** דתמירי טפי דכתיב בו (שמות כ) לא ינקה: **להאכילך תרומה טמאה.** לאזהיר אפילו כהן שלא יהא רגיל אצל כהן עם הארץ: **ובאשתו נדה.** אפילו אשתו נדה שיש לו בה שעת היתר: **מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא.** דעל פניכם משמע בושת פנים וכתיב בתריה לבלתי תחטאו: **לא עמדו אבותיו על הר סיני.** שהרי נתן טעם למעמד הר סיני לבעבור תהיה יראתו על פניכם וכתיב (דברים כט) את אשר ישנו פה היום ואת אשר איננו פה ומי שאין לו בושת פנים אינו מזרעם: **שהופכין את שולחנם.** ולפי ששינה דרך לוקה בידן: **חרשין.** שאין שומעין ואין מדברים: **שמספרים בשעת תשמיש.** ומגלה חוטאין בדיבור ובשמיעה: לא

מתני' א)ᵃנדר בחרם ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים בקרבן ואמר לא נדרתי אלא בקרבנות של מלכים הרי עצמי קרבן ואמר לא נדרתי אלא בעצם שהנחתי לי להיות נודר בו: קונם אשתי נהנית לי ואמר לא נדרתי אלא באשתי הראשונה שגירשתי על כולן אין נשאלין להם ואם נשאלו עונשין אותן ומחמירין עליהן דברי ר' מאיר וחכ"א פותחין להן פתח ממקום אחר ומלמדין אותן כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים: **גמ'** הא גופא קשיא אמרת אין נשאלין להן והדר תני אם נשאלו עונשין אותן ומחמירין עליהן אמר רב יהודה הכי קתני וכולן אין צריכין שאלה בבד"א בתלמיד חכם אבל בעם הארץ שבא לישאל עונשין אותו ומחמירין עליו בשלמא מחמירין דלא פתחינן ליה בחרטה אלא עונשין דמי כדתניא ב)מי שנזר ועבר על נזירותו אין נזקקין לו עד שינהוג בו איסור כימים שנהג בהן היתר דברי רבי יהודה אמר רבי יוסי בבד"א בנזירות מועטת אבל בנזירות מרובה דיו ל' יום אמר רב יוסף הואיל ואמרי רבנן אין נזקקין לו בי דינא דמזדקקי לא עביד שפיר רב אחא בר יעקב אומר המשמתינן ליה: ג)תנא לעולם אל תהי רגיל בנדרים שסופך למעול בשבועות ואל תהי רגיל אצל עם הארץ שסופך להאכילך ד)תרומה ואל תרבה שיחה עם האשה שסופך לבא לידי ניאוף רבי אחא ברבי יאשיה אומר כל הצופה בנשים סופו בא לידי עבירה וכל המסתכל בעקבה של אשה הויין לו בנים שאינן מהוגנין אמר רב יוסף ובאשתו נדה אמר רבי שמעון בן לקיש ה)עקבה דקתני במקום הטנופת שהוא מכוון כנגד העקב תניא ו)בעבור תהיה יראתו על פניכם זו בושה לבלתי תחטאו מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא מיכן אמרו סימן יפה באדם שהוא ביישן אחרים אומרים כל אדם המתבייש לא במהרה הוא חוטא ומי שאין לו בושת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני אמר רבי יוחנן בן דהבאי ד' דברים סחו לי מלאכי השרת חיגרין מפני מה הויין מפני שהופכים את שולחנם אילמים מפני מה הויין מפני שמנשקים על אותו מקום חרשים מפני מה הויין מפני שמספרים בשעת תשמיש סומין מפני מה הויין מפני שמסתכלים באותו מקום ורמינהו שאלו את ז)אימא שלום מפני מה בניך

ביהודה נמי אסורין וסיפא ר"א בר' לדוק דאמר סתם חרמים בגליל אסורין לפי שאין מכירין את חרמי כהנים הא מכירין מותרין דסיפא לקולא ומש"ה סתם חרמים ביהודה שהיו מכירין אלו ואלו מותרין וסתם תרומה נמי ביהודה לר"א בר' לדוק מותרת. והאי דנקט רבי יהודה תרומה ונקט רבי אלעזר חרמים לאו דוקא דה"ה בתרומה גופה אי נמי בחרמים גופייהו הוה מצי לאפלוגי אלא מר דשמיע ליה מרבנן קאמר ומר דשמיע ליה מרבנן קאמר ולפי זה כי מהדרינן לעיל אמאן דס"ל לא מעייל אינש נפשיה לספיקא הוה מצי למימר רבי אלעזר בר' לדוק היא אלא רבי יהודה עדיף ליה דקאמר הכי בגזירות גופיה: ולענין הלכה קיימא לן דסתם נדרים להחמיר כסתם מתניתין: **אבל בגזירות מרובה.** כלומר שהה יותר משלשים יום: **הואיל ואמור רבנן אין נזקקין לו כי דינא דמזדקיק ליה לא עביד שפיר.** כלומר דלא תימא הא דקאמר אין נזקקין לו לומר שאין מחזירין אחריו שישאל על נדרו אע"פ שמחזירין אחרי מי שלא עבר על נדרו שהרי המקיימו נקרא חוטא וכדלמרינן בפרקין לקמן (דף כב.) המקיימו כאילו הקריב עליו קרבן ומיהו אם בא לישאל מעצמו נזקקין להתירו דליתא אלא כי דינא דמזדקיק לא עביד שפיר: ולענין הלכה קיימא לן כרבנן דמתניתין דאמרי דנדרים הללו אין עונשין אותן ופתחין בהו נמי בחרטה וכדפרישנא במתניתין ח). והני מילי נדרים הללו אבל בנדרים דאורייתא נהי דפתחינן בהו נמי בחרטה כדקי"ל באידך פרקין דהלכתא פותחין בחרטה מיהו מי שעבר עליהן ובא לישאל אין נזקקין לו עד שינהוג איסור ולורבא מרבנן דמזדקיק ליה מקמי הכי משמתינן ליה וה"ה נמי למאן דלא פתח ליה בהני נדרים פתח ממקום אחר אלא מלמד אותן שהן מותרין דמשמתינן ליה דלא עביד שפיר הרמב"ן ז"ל. וכתבו בתוס' חכמי הצרפתים ז"ל מעשה באחד שנדר מכל פירות שבעולם חוץ מדגן ועבר על נדרו ובא לישאל לפני הרב וזקק לו לאלתר והתירו ולא הזקיקו לנהוג איסור כימים שנהג בהן היתר וטענת הרב היתה דאע"ג דנדרא דאורייתא הוא ואפילו לרבנן כריך שינהוג איסור אפ"ה כיון שאם אתה מעכבו באיסורו אתה מכשילו שהרי נדר בדבר שא"א לו לעמוד עליו ועוד שאם לא יהנה דסכי לא נדרת (שם) ע"י מרגלה (דכתוב) וכן פי' התוס' לעיל גבי האומר הרי את עלי ככסר (אימתי) שותחין לו פתח ממקום אחר וכן פר"י כרבי יהודה: **אמר מר אין נשאלין.** לשון נדרים משונה הוא מדתניא אין נשאלין דמשמע דמקיל פתח אין נשאלין דמשמע דמקיל פתח אין מרינן שאלה והדר תני אם נשאלו אלמא משמע דבעי שאלה לא קשיא הא בא"ח כדפי' המפרש: **אבל בעם הארץ שבא לישאל.** יש לספק דמשמע דוקא נקט בא לישאל אבל לא בא לישאל לא אמרינן ליה: מי שנזר ועבר **על נזירותו.** ששתה יין דמשמע דוקא בירושלמי: אין נזקקין לו. להתיר עד שינהוג איסור כימים שנהג בהן היתר: **א"ר יוסי בר"א בנזירות מועטת.** דאינו כ"א שלשים יום: **אבל נזירות מרובה.** כגון שנה או שנתים וכו' והשתא עונשין אותו היינו כי הכא לנהוג איסור

כימים שנהג בהן היתר ורבנן פליגי במתניתין גבי קרבנות מלכים אבל בשאר נדרים נמוריס אפילו רבנן מודו דעונשין אותו אם עבר על נזירותו ואין נזקקין לו עד שינהוג איסור כימים שנהג בהן היתר ואפשר דלפ"ז ר' יוסי דאמר בנזירות מרובה דיו שלשים יום היינו דוקא בנזירות דשתה שלשים יום אבל בנדרים דאין שתה שלשים יום אבל בנדרים מרובה דיו ל' יום אלא לעולם אפי' ר' יוסי מודה עד שינהוג איסור כימים שנהג בהן היתר אף בנדר מרובה ומיהו בתוספתא (פפ"ח) קתני הא פלוגתא דר' יוסי ור' יהודה בנזון נדר ולא בנזון נזירות ואפ"ה א"ר יוסי בנדר מרובה שלשים יום ותימה מה ענין ל' יום לנדר ים רוויס לדקדק מזה דשתה נדר ל' יום ול"ג דהא אמר בפרק קמא (דף ד:) נדר לית ליה קיומא לב"ש דאמר ג' דשתה נדר לעולם מ"מ אין שברא להחמיר בנדר ומנזירות שיש בה קרבן ולכך אמר ר' יוסי ל' יום כמו בנזירות ולכאורה היה נראה דהלכה כרבי יוסי דרבי יהודה ורבי יוסי ואם כן בנדר בנזור נמי אם עבר על נדרו דיו שלשים יום כדתשמע בתוספתא דאף בנדר פליג רבי יוסי ומיהו הדעת נוטה דהלכה כר' יהודה דבפרק ב"ש (דף לה.) מייתי הש"ס לכן ולא מדבכרא דשתה רבי יהודה רבנן דקאמר מתני' לא רבי יוסי ולא רבנן משמע דהלכה כותיה מדקרי ליה רבנן ולענין מתני' דחרם ל"ע דיומא הלכה כר"מ משום דהלכה כר"מ בנזירותיו ואמר לא תתבנן ליה הלכה כר"מ בנזירותיו אלא בקנסותיו: **אבל תהי רגיל בנדרים שסופך למעול בשבועות.** ים ספרים דגרסי שסופך למעול בשבועות פירוש אף בשבועות שאמות בהם לא ינקה ים ספרים דגרסינן בהאיש אף בשבועות והא דאמר נדרים סייג לפרישות מפרש ר"ת כגון שנודר לקיים המצות כמו אשה פרק זה אל תעשה מצות זו: הויין ליה בנים שאינם מהוגנים. מדה כנגד מדה לפי שמסתכל בעקיבה של אשה שהו ענין הערוה לכן הויין ליה בנים שאינן מהוגנים: **חגרים מפני שהופכים שולחנם.** פי' שמשמשים מטותם אלא כדרכם ולפי שמשנים תשמישן בדבר אחרון בירכים אף בניהם לוקים בירכים הר"י: **מפני שמנשקים באותו מקום.** ולכן לוקים הוולדות בפיהם: **מפני שמספרים בשעת תשמיש.** שיש להם לשמש בהנאע והם משמיעים קולם לכן נעשים הולדות חרשים:

מתני' נדר בחרם. דאמר חפץ זה חרם עלי ושוב אמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים על מס הרשת שגדין בו את הדגים ולא בחרם ממש: **אלא בקרבנות מלכים.** דורונות שמקריבין לפני מלכים: **וכן אם אמר הריני עצמי קרבן.** דמשמע שהקדיש את עצמו ושוב אמר לא נדרתי אלא בעצם שהנחתי להיות נודר בו ולא בעצמי ממש: **על כל אלו אין נשאלין להן.** דאין צריך שאלה דודאי מותר הואיל ואינהו אמרי דעל דעת כן אמרו: **ואם נשאלו.** אם באו לישאל: **וחכמים אומרים פותחין להן פתח.** בחרטה ומוכיחין אותן שלא ינהגו קלות ראש בנדרים: **גמ'** וכולן אין נשאלין. דאין פותחין להם פתח ואין מתירים להן דקנסינן להו משום דנדרא ממש משמע: **והדר תני אם נשאלו.** דמשמע דנשאלין: **וכולן אין צריכין שאלה.** דמותרין בלא שאלה: **בד"א בתלמיד חכם.** דאקרמי הוא דנדר כה"ג ולא אתי למיסרך: **אבל ע"ה שבא לישאל עונשים אותו ומחמירים עליו.** כדי שלא יהא רגיל לנדור בו: **ועבר על נזירותו.** דכסבור בטעות נדר ואחרי כן בא לישאל: **אין נזקקין לו.** לפתוח לו בחרטה: **נזירות מועטת.** שקבל עליו נזירות ל' יום. אבל אם קיבל נזירות מרובה ועבר ושתה ק' יום אין אומרים ינהג איסור ק' יום שנהג היתר אלא לענין ל' יום כשתם נזירות. הכי נמי עונשין אותו שינהג איסור בגדלו וכימים שעבר כל נדרו דכשאמר לא נדרתי אלא בחרמו של יש ונהג היתר בנדר עד לאחר זמן שעלה בדעתו לישאל: **כי דינא דמזדקקי ליה.** קודם שינהג איסור בעצמו לא עביד שפיר: **שסופך למעול בנדרים.** אם תרבה לנדור: **שהופכין.** פניס כנגד עורף שנאים על נשותיהן שלא כדרכן: **שהופכים שולחנן.** היא למעלה והוא למטה: אינו

מסורת הש"ס

ח) [פירוש הר"ן על משנה זו עי' לעיל יח:], ט) [תוספתא פ"ח ע"ס] מיר לב. ע"ש [לע"ק וע"ש בכס"ק], ג) [מסכת ד"ח פ"ח], ד) כ"ח בנדרים, ה) [בע"י הגי' תרומה טמאה וכ"ה בר"ן], ו) [עירובין נג: אמות פ"ח מ"ה], ז) [ועי' ב"מ נט: אימא שלום דביתהו דרבי אליעזר וכן היא נוסחת הטור בא"ח סימן ר"מ], ח) [לעיל יח: ד"ה פותחין],

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם אַל תִּירָאוּ כִּי לְבַעֲבוּר נַסּוֹת אֶתְכֶם בָּא הָאֱלֹהִים וּבַעֲבוּר תִּהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל פְּנֵיכֶם לְבִלְתִּי תֶחֱטָאוּ: שמות כ טז:

מוסף רש"י

עצמי קרבן. דמשמע דמי עלי (ראמ"ה בשמו). **על** כולן. כל אלו שנעשו בנשמעתו שאם נדר בהם פתח אסור ואם טען אחר הנדר לבך כיומתי השמא, אין נשאלין (ראמ"ה בשמו). **כימים שנהג בהן היתר.** שאם קיבל נזירות פתח ועשה מהן בעוברים שבה ימים ונעמא למתים ושתה אין ר' ימים אחרים ואמ"ל נשאל לחכם, אין אומרים שאותן ימי איסור עולין לו מן המנין, אלא עושה עוד כ' ימים בעוברים, וכן נמי בנזירות מרובה (נזיר לב.). **בנזירות מרובה.** אודם לו ב' חדשים, אבל אם נזר בנזיר שנה ועבר שנה חדשים דיו שינהוג זמן פתח נזירות וישאל ויבא, ורבנן סברי לאחמורי מחמרינן עליהו דלא פתחנן להו בחרטה ובעינן פתח הואיל ועברו ומיהו מחירין להם מיד (ראמ"ה בשמו).

פירוש הרא"ש

בר"א בת"ח. דקיס לן בגווייס דלא משקר: **אבל** ע"ה **שבא לישאל.** כלומר בא לפני החכם וא"ל כך נדרתי וכך היתה כוונתי כדי שיאמר לו החכם שאינו נדר וא"ל התרה: **עונשין אותו ומחמירין עליו.** דלא מהימנינן ליה שכך היתה כוונתו ואינו בקי בתורת נדרים וירא שמא לא יוכל למצוא פתח שיתיר לו החכם ולכך משקר: **דלא פתחינן ליה בחרטה.** לומר לו כדו תהיה לו נכך עליך: **אלא** עונשין אותו היינו דסי בדתניא כו'. ולא שעונשין אותו יותר משאר נודר דדין זה הוא בכל נודר שעבר על נדרו אלא קמ"ל דאע"ג דלאו נדר גמור הוא עונשין אותו: **לא שיר עבר.** דלא תימא כיון דמומרא בעלמא הוא אי עבר ועבד ביה לא בעריגן ביה קא משמע לן דבעריגן ביה ואמרינן ליה דלאו שיר עבד ומיהו לא משמתינן ליה: **אצל בהן עם הארץ שבשו להאכילך תרומה.** אבל משום עבל ליכא למיחש דמפרש תרומה ואכיל לה וכן מעשר מפרש ממנו תרומת מעשר ומעכב המעשר לעצמו: ירלאתו על פניכם זו הבושה שכל הירא מתביש: **שלא עמדו אבותיו על הר סיני.** כי משם ירבו הבושת: **מפני שהופכין את שלחנם.** לשמש שלא כדרכה ומדה כנגד מדה שמעריה אותה על מרכוכותיה לפיכך הבנים נכה רגלים:

מתני' א)ᵃנדר בחרם ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים בקרבן ואמר לא נדרתי אלא בקרבנות של מלכים הרי עצמי קרבן ואמר לא נדרתי אלא בעצם שהנחתי לי להיות נודר בו: קונם אשתי נהנית לי ואמר לא נדרתי אלא באשתי הראשונה שגירשתי על כולן אין נשאלין להם ואם נשאלו עונשין אותן ומחמירין עליהן דברי ר' מאיר וחכ"א פותחין להן פתח ממקום אחר ומלמדין אותן כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים: **גמ'** הא גופא קשיא אמרת אין נשאלין להן והדר תני אם נשאלו עונשין אותן ומחמירין עליהן אמר רב יהודה הכי קתני וכולן אין צריכין שאלה בבד"א בתלמיד חכם אבל בעם הארץ שבא לישאל עונשין אותו ומחמירין עליו בשלמא מחמירין דלא פתחינן ליה בחרטה אלא עונשין דמי כדתניא ב)מי שנזר ועבר על נזירותו אין נזקקין לו עד שינהוג בו איסור כימים שנהג בהן היתר דברי רבי יהודה אמר רבי יוסי בבד"א בנזירות מועטת אבל בנזירות מרובה דיו ל' יום אמר רב יוסף הואיל ואמרי רבנן אין נזקקין לו בי דינא דמזדקקי לא עביד שפיר רב אחא בר יעקב אומר המשמתינן ליה: ג)תנא לעולם אל תהי רגיל בנדרים שסופך למעול בשבועות ואל תהי רגיל אצל עם הארץ שסופך להאכילך ד)תרומה ואל תרבה שיחה עם האשה שסופך לבא לידי ניאוף רבי אחא ברבי יאשיה אומר כל הצופה בנשים סופו בא לידי עבירה וכל המסתכל בעקבה של אשה הויין לו בנים שאינן מהוגנין אמר רב יוסף ובאשתו נדה אמר רבי שמעון בן לקיש ה)עקבה דקתני במקום הטנופת שהוא מכוון כנגד העקב תניא ו)בעבור תהיה יראתו על פניכם זו בושה לבלתי תחטאו מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא מיכן אמרו סימן יפה באדם שהוא ביישן אחרים אומרים כל אדם המתבייש לא במהרה הוא חוטא ומי שאין לו בושת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני אמר רבי יוחנן בן דהבאי ד' דברים סחו לי מלאכי השרת חיגרין מפני מה הויין מפני שהופכים את שולחנם אילמים מפני מה הויין מפני שמנשקים על אותו מקום חרשים מפני מה הויין מפני שמספרים בשעת תשמיש סומין מפני מה הויין מפני שמסתכלים באותו מקום ורמינהו שאלו את ז)אימא שלום מפני מה בניך

מפירות שבעולם יפור כחו מעליו ולא יוכל להתעסק במלאכת שמים לכך נזקק לו מיד אך החמיר עליו כיון שעבר על נדרו שלא להתירו בחרטה אלא בפתח: **אל תהי רגיל בנדרים שסופך למעול בשבועות.** דתמירי טפי דכתיב בו (שמות כ) לא ינקה: **להאכילך תרומה טמאה.** לאזהיר אפילו כהן שלא יהא רגיל אצל כהן עם הארץ: **ובאשתו נדה.** אפילו אשתו נדה שיש לו בה שעת היתר: **מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא.** דעל פניכם משמע בושת פנים וכתיב בתריה לבלתי תחטאו: **לא עמדו אבותיו על הר סיני.** שהרי נתן טעם למעמד הר סיני לבעבור תהיה יראתו על פניכם וכתיב (דברים כט) את אשר ישנו פה היום ואת אשר איננו פה ומי שאין לו בושת פנים אינו מזרעם: **שהופכין את שולחנם.** ולפי ששינה דרך לוקה בידן: **חרשין.** שאין שומעין ואין מדברים: **שמספרים בשעת תשמיש.** ומגלה חוטאין בדיבור ובשמיעה: לא

תוספות

ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים. לשון מצוה לשון משמע חרמים תהיה בתוך הים (ויקרא כו): **לא נדרתי אלא בעצם.** אחד של בהמה שהנחתי בתיבתי להיות נודר בו להטעות העולם להאמין דבריי שיהו קבוצים כי אני נודר נדר גמור: בולין **אין נשאלין עליהם.** ואין צריכין שאלה בא"ח אבל ע"ה שבא לישאל עונשין אותו כדקאמר בגמרא שאם נוהג היתר בנזירות על ידי שעמים הללו שהוא אמר עכשיו שלא היה מוסבו נדר אע"פ שאינו נדר ולבסוף בא לישאל עליו לפי שלבו טרפו שמא נדר גמור הוא עונשין אותו לנהוג איסור כימים שנהג בה היתר: ומחמירין עליו. מפרש בגמרא דלא פתחינן בחרטה לומר לבך ענך אז כדי תהיה שלא צריך לומר לו לאלתעתא דהכי לא נדר דהוי חרטה גמורה כדפי' ר"ת: וחכ"א **פותחין לו פתח ממקום אחר.** פר"ת פותחין לו פתח ממקום אחר כדאמרת כלומר זאת החומרא אני מודה לך דלא פתחינן ליה בחרטה אלא צריך לנקוט לו פתח ממקום אחר דהיינו לאלתעתא דהכי לא נדר אבל מיפנא לא מיענש ליה ובקשה אם כן אמאי שביק לישאל דמתני' דמחמירין עליו דאמר מ"ק הואיל ולא פליגי עליה דמחמירין ונקט בלישנא אחרינא פותחין הוה ליה לימר מחמירין ועוד דבירושלמי משמע דפליגי רבנן עליה אף במחמירין עליו לכך נראה לר"י דרבנן פליגי אף במחמירין עליו דפותחין ממקום אחר לאפוקי שלא יתירו לו [מגופו של] נדר כלל כיון שהיה בדעתו לקרבנות מלכים וכיונא כהן אלא מבקשין לו ממקום אחר כמו בשאר נדרים לו על ידי פתח דאלתעתא

מז א ב מי' פ"ג מהל' נדרים הלכ' יב סמג לאוין רמת טוש"ע י"ד סימן רח סעיף ב:

מח ג מי' פ"ד מהל' מורות הלכה יג יד טוש"ע שם:

מט ד מי' שם הלכ' עו טוש"ע שם סעיף ג:

נ ה מי' שם הלכה עז:

נא ו מי' פי"ג מהל' נדרים הלכה כד טוש"ע י"ד סי' רג סעיף ג:

נב ז מי' פכ"ח מהל' איסורי ביאה הלכ' ד סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' כא סעיף ד [וטוש"ע או"ח סי' רמ סעי' ד]:

מז א ב מי' פ"ג מהל' נדרים הלכ' יב סמג לאוין רמת טוש"ע י"ד סימן רח סעיף ב:

מח ג מי' פ"ד מהל' מורות הלכה יג יד טוש"ע שם:

מט ד מי' שם הלכ' עו טוש"ע שם סעיף ג:

נ ה מי' שם הלכה עז:

נא ו מי' פי"ג מהל' נדרים הלכה כד טוש"ע י"ד סי' רג סעיף ג:

נב ז מי' פכ"ח מהל' איסורי ביאה הלכ' ד סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' כא סעיף ד [וטוש"ע או"ח סי' רמ סעי' ד]: